

Tomáš Řepa, Křížové cesty v Čechách a na Moravě v období baroka, disertační práce, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 2018, 291 s.

Posudek oponenta

Předložená disertační práce představuje výsledek letitého intenzivního zájmu Tomáše Řepy o umělecké a stavební projevy baroka, spojené s dobovou religiozitou. Autora již od doby magisterského studia badatelsky přitahují zejména raně novověké multiplikační stavitelské počiny spjaté s pašijovou tematikou a mariánským kultem. V tomto směru lze předloženou práci považovat za volné pokračování diplomové práce na téma kaplí Božích hrobů v Čechách a na Moravě, obhájené autorem na olomoucké katedře dějin umění v roce 2010.

Téma soupisů drobných církevních stavebních památek v minulých dekadách sice pevně zakotvilo v domácím dějepisu umění a památkové péči, zvolené téma křížových, resp. bolestných cest však nebylo – nepochybně z důvodu jejich početnosti, geografického rozptýlení, častého torzálního dochování a kolísavých uměleckých a estetických kvalit jednotlivých souborů – dosud systematicky a přehledně zpracováno a vybízelo tak k poučenému vhledu do problematiky, stojící na pomezí církevních dějin, teologie a dějin umění.

Cíl, který si Tomáš Řepa ve své disertační práci stanovil, tj. provést celoplošný terénní výzkum Čech a Moravy, z existující písemné pramenné základny zjistit nebo ověřit dobu vzniku jednotlivých souborů křížových cest, a nastínit jejich stavební typologii (byť v až příliš lakonicky pojednané pasáži), byl v částečně přepracovaném a doplněném elaborátu předložené disertační práce víceméně naplněn. Oproti předchozí verzi textu se autorovi také podařilo korektně vypořádat s částí výtek, formulovaných v obou předešlých oponentských posudcích. S doporučenou doplňující literaturou však Tomáš Řepa zřejmě nepracoval; v seznamu literatury aspoň nejsou dané studie od Maurice Halbwachsa, Kurta A. Hubera, Veroniky Čapské, Istvána Szilágyie, Evy Zápalkové a autorské dvojice Michel Olphe-Galliard a Michel-Jean Picard, stejně tak jako monografie kardinála Tomáše Špidlíka, uvedeny. Aktuálně předložená práce je jistě o něco lépe logicky koncipovaná a strukturovaná a také její kulturněhistorické zakotvení nemá tak mělké základy jako text předchozí verze práce. Některé z autorových úprav textu dostaly spíše formu kosmetických než věcně promyšlených a obohacujících zásahů. Přepracování se bohužel nedočkal ani příliš stručný, popisný a vpravdě nic neshrnující závěr práce (v předešlé verzi práce na s. 180-182, v aktuální verzi s. 265-266). Ač nerad, musím i aktuálnímu textu zopakovat výtku ze svého předešlého posudku, totiž to, že

ve stránkovém obsahu v úvodu práce není korpus katalogu rozdělen do podkapitol podle jednotlivých míst, čtenářova orientace v něm je tak zbytečně znesnadněna nad únosnou mez.

Autor se snažil opustit žánr památkového pasportu (v celkovém pojetí se mu to však ne zcela zřetelně podařilo; stále platí, že katalog tvoří rozsahem i informačně značně kolísavá hesla). Přes fakt, že vlastním jádrem práce zůstal rozsáhlý katalog evidující více než sedm desítek křížových cest v českých zemích (s. 133-264), v kapitolách 4 až 19, rozprostřených na úvodních cca 120 stranách práce, se Tomáš Řepa viditelně pokusil zasadit fenomén drobné architektury a sochařských souborů *via crucis* hlouběji do historického, náboženského a uměleckého kontextu doby. Všiml si přitom podrobněji nejen vzniku, proměn a postupného ustavování a šíření křesťanské tradice budování křížových cest v jednotlivých regionech Evropy, ale obrátil pozornost i na dobovou poutní praxi cest do Svaté země, její reflexi v cestopisné a nábožné literatuře a na tištěnou produkci traktátů a dalších dobových tisků, fungujících v roli média, skrze nějž se v epoše raného novověku šířilo obecné povědomí o stěžejních svatých místech a jejich uměleckém ztvárnění.

Zatímco úvodní historické a teoreticky založené pasáže jsou opřeny o slušnou znalost tématu relevantní starší i recentní uměnovědné literatury z převažující části zahraniční provenience, náčrt typologie, rozčleňující tuzemské křížové cesty do sedmi skupin podle formy jejich architektonického konceptu (viz s. 121-123), a samotný katalogový korpus stojí především na komparaci poznatků z regionální topografické literatury a z autorem realizovaných terénních obhlídek jednotlivých lokalit. Nejlepší z textů katalogových hesel však dostatečně prokazují autorovu schopnost archivního výzkumu. S využitím nabádaných spisových a plánových dokumentů z řádových archivů a knihoven, archivů příslušných velkostatků, státních oblastních a okresních archivů, záznamů z pamětních knih klášterů nebo farností a některých dalších listinných pramenů se Tomáši Řepovi podařilo u části ze sledovaných *via crucis* v Čechách a na Moravě zpřesnit data jejich založení a svěcení a mnohde také upozornit na okolnosti a pohnutky, vedoucí k jejich vzniku. Pochvalu si zaslouží také autorova soustavná práce s mapovými podklady, především s mapami 1. až 3. vojenského mapování, vzniklými v dlouhém rozmezí let 1760 až 1880. Historické mapy pisatelů mj. umožnily ověřit hmotnou existenci některých později částečně zaniklých barokních souborů křížových cest ještě v druhé polovině 19. století.

Tomáši Řepovi se v úhrnu podařilo zkoumaný, geograficky značně roztržštěný, materiál utřídit, načrtnout typologii barokních křížových cest a k jednotlivým souborům částečně přinést i nové informace, opřené o poctivé archivní studium. Zevrubné uměleckohistorické zhodnocení

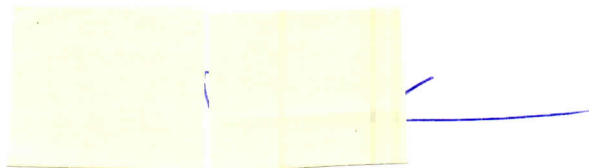
souborů jednotlivých českých a moravských barokních křížových cest, s nimiž spojené pobožnosti představovaly „jeden z nejrozšířenějších duchovních projevů své doby“, jak autor na více místech práce případně poznamenává, však z velké části zůstává otevřenou výzvou pro budoucí badání.

Otázka do rozpravy:

Proč nebyla do korpusu katalogu zahrnuta skalní kaple s pašijovými výjevy u obce Velenice na Českolipsku? Tamní výjevy od Ježíšovy modlitby na Olivetské hoře až po ukřižování na Golgotě, odehrávající se před schematickou vedutou Jeruzaléma, byly vytvořeny v letech 1710-1711 hospodářem Schiellem, majitelem velenického statku čp. 2, a z obce se k nim konala sváteční procesí. V soupisové práci o křížových cestách by tedy jako kuriozita mohla kaple nalézt své místo.

Přes výše uvedené nedostatky práci po rozvaze **doporučuji k obhajobě.**

V Pardubicích, 30. července 2019

doc. Mgr. Pavel Panoch, Ph.D.

Ústav historických věd

Fakulta filosofická

Univerzita Pardubice